

Verslag negende Fiscale Conferentie Tax Talents

WFR 2023/319

Verslag van de negende Fiscale Conferentie Tax Talents, georganiseerd door de Belastingdienst en de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), gehouden op 2 en 3 oktober 2023 in de Ernst Sillem Hoeve te Den Dolder.

1. Inleiding

Op 2 en 3 oktober 2023 organiseerden het Platform Versterking Vaktechniek van de Belastingdienst en de NOB de negende editie van de Fiscale Conferentie Tax Talents. Tien jonge medewerkers van de Belastingdienst en tien jonge belastingadviseurs die lid zijn van de NOB gingen met elkaar, en met de inleiders, in gesprek over een viertal door henzelf gekozen thema's.

Tijdens deze editie kwamen de volgende thema's aan bod: (i) *Artificial Intelligence* (AI) en digitalisering, (ii) ethiek en transparantie, (iii) uitvoerbaarheid, en (iv) toekomst van de fiscale wetgeving. De deelnemers en inleiders spraken met elkaar op persoonlijke titel en de gehele conferentie vond plaats onder de *Chatham House Rule*.³ De conferentie stond onder leiding van prof. dr. F. (Frans) Sonneveldt.⁴

2. AI en digitalisering

Het thema AI en digitalisering werd geïntroduceerd met een presentatie over de vraag in hoeverre AI als belastingadviseur kan fungeren. Vervolgens werd de bredere invloed van technologie voor belastingplichtigen belicht en volgde een presentatie van de fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) over opsporing en controle in de digitale wereld.

2.1 Introductie 'Industry 4.0: is ChatGPT⁵ jouw nieuwe belastingadviseur?'

Mr. F.C.P. (Frank) Putman⁶ begon zijn introductie met de vraag of het beroep van belastingadviseur over drie jaar nog zal bestaan, of vervangen zal zijn door AI. Om tot een antwoord op deze vraag te komen nam hij de deelnemers mee naar de recente ontwikkelingen op het gebied van AI in het algemeen en ChatGPT in het bijzonder. Putman verwacht dat *generative AI*⁷ grote impact kan gaan hebben op de fiscale praktijk, omdat deze technologie zowel de taalkundige kant als de cijfermatige kant van het fiscale spectrum kan (gaan) beheersen. Hij verwacht op korte termijn met name ontwikkelingen op het gebied van de automatisering van kleinere (dagelijkse) fiscale taken. Op middellange termijn kan de kennis van *generative AI* chatbots worden aangevuld met fiscale bronnen, waardoor deze ook meer specialistische belastingtaken kunnen gaan uitvoeren. Als stip op de horizon vertelde hij dat *generative AI* steeds meer een rol als proactieve, voorspellende belastingadviseur kan gaan spelen.

Putman vervolgde zijn bijdrage met een oefening voor de deelnemers in hoe zij het beste ChatGPT kunnen gebruiken in hun fiscale werkzaamheden (ook wel '*prompt engineering*' genoemd). ChatGPT blijkt, mits de juiste input gegeven wordt, een nuttig instrument om belastingtaken uit te voeren of als reviewer te fungeren. Zo kan ChatGPT creatieve invalshoeken leveren, die anders over het hoofd zouden zijn gezien. Toch luidt het antwoord op de vraag of het beroep van belastingadviseur over drie jaar zal zijn vervangen door AI volgens Putman ontkennend. Er schuilen veel potentiële risico's in het gebruik van AI, waaronder risico's op het gebied van niet-actuele of onjuiste output ('hallucinaties'), *bias* en privacy-overwegingen. Bovendien kan AI het menselijke aspect van het zijn van een belastingadviseur (nog) niet vervangen.

Putman besloot zijn bijdrage met de slotopmerking dat we in een interessante tijd leven, waarin mogelijk de grootste technologische impact op de fiscale wereld plaatsvindt. Deze impact komt met de nodige uitdagingen, maar vooral ook met grote kansen.

¹ Ekram Lakchouch is Tax Talent Trainee bij de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën.

² Anouk Portengen is Tax Consultant bij Meijburg & Co in Rotterdam.

³ De *Chatham House Rule* luidt (sinds de verfijning in 2002): "Wanneer een vergadering, of een deel daarvan, wordt gehouden onder de Chatham House Rule zijn de deelnemers vrij om de ontvangen informatie te gebruiken, maar noch de identiteit noch de connectie van de spreker(s), noch die van een andere deelnemer, mag worden onthuld." Zie voor een nadere uitleg van de *Chatham House Rule* www.chathamhouse.org/about-us/chatham-house-rule.

⁴ Prof. dr. F. Sonneveldt is hoogleraar Successiewet en estate planning aan de Universiteit Leiden, raadsheer-plaatsvervanger bij het Hof 's-Hertogenbosch, en als of counsel verbonden aan Mazars in Den Haag.

⁵ ChatGPT is een chatbot met kunstmatige intelligentie, ontwikkeld door OpenAI.

⁶ Mr. F.C.P. Putman is senior manager Tax, Technology & Innovation bij EY in Utrecht.

⁷ Generative AI is een specifiek type AI dat zich richt op het genereren van nieuwe inhoud, zoals teksten en afbeeldingen.

2.2 Belastingplichtige 'in control': de invloed van technologie

De volgende bijdrage leverde F. (Fieke) van der Vlist MSc RA CIA.⁸ Deze bijdrage stond in het teken van hoe data en technologie leiden tot meer kwaliteit. Van der Vlist benadrukte dat de kwaliteit van de data van een bedrijf de basis vormt voor het 'in control' zijn van de belastingpositie.

Van der Vlist gaf vervolgens een inkijkje in hoe belastingdiensten in verschillende landen technologie gebruiken om de processen voor belastingplichtigen én voor de Belastingdienst te vergemakkelijken. In Nederland is de vooraf ingevulde aangifte hier een goed voorbeeld van.

Ook de belastingadviespraktijk kan de steeds verder ontwikkelende technologie benutten. Net als Putman ziet Van der Vlist kansen in *generative AI*. Van der Vlist maakte hierbij de kanttekening dat op dit moment vaak niet goed te volgen is wat de bronnen zijn waar *generative AI* zich op baseert. Een dergelijke onderbouwing is van groot belang, zodat een belastingadviseur een uitkomst kan valideren. Op die manier kan technologie een nuttig hulpmiddel vormen voor de werkzaamheden in de belastingadviespraktijk.

2.3 FIOD: opsporing en controle in de digitale wereld

Werknemers van het Financial Advanced Cyber Team van de FIOD gaven de deelnemers een introductie van de werkzaamheden van de FIOD en van hun team. Daarnaast lichtten zij de nieuwe technologieën waar ze mee te maken hebben toe, en bespraken zij welk effect technologie heeft op de werkzaamheden van de FIOD. Nieuwe technologieën zijn hierbij relevant, want criminelen zijn vaak *early adopters*. Bovendien digitaliseren waardestromen en modus operandi van criminelen.

3. Ethiek en transparantie

Het thema ethiek en transparantie werd ingevuld door een drietal perspectieven te belichten op het fenomeen *trial by media*.⁹ Onder andere de gevaren en het nut van de media in fiscale zaken kwamen aan de orde. Na afloop van de bijdragen van de drie inleiders volgde een paneldiscussie.

3.1 Perspectief Belastingdienst

Het perspectief van de Belastingdienst werd belicht door prof. dr. E. (Eric) Poelmann.¹⁰ De Belastingdienst heeft een

lastige positie in een *trial by media*. Het zou in voorkomend geval goed kunnen zijn als de Belastingdienst of de inspecteursvakbond soms in de media toelichting geeft op fiscale thema's. Hierbij moet uiteraard de geheimhoudingsplicht in acht worden genomen en wordt van de Belastingdienst ook een bepaalde magistratelijkheid en professionele, terughoudende houding verwacht.

Naar de mening van Poelmann is een *trial by media* nooit een goed idee, voor geen van de partijen. De regie verschuift van de procespartijen naar de media en eenmaal geuite opvattingen hebben blijvende impact (zelfs als deze onwaar blijken te zijn). Aan de hand van stellingen ging Poelmann vervolgens met de deelnemers in gesprek over de impact van de wijze waarop de Belastingdienst (negatief) in het nieuws komt, zoals bij de toeslagenaffaire.

Poelmann sloot zijn bijdrage af met een positieve noot. Er liggen volgens hem ook kansen voor de fiscaliteit in de media. Zolang het niet om een individuele zaak gaat, maar om een fiscaal thema in zijn algemeenheid, kan de media een middel met een breed bereik zijn om de samenleving te informeren.

3.2 Perspectief belastingadviespraktijk

Mr. P.J.L. (Pieter) Asjes¹¹ belichtte het perspectief van de belastingadviespraktijk. Ook Asjes gaf aan geen voorstander te zijn van *trial by media*. Gezien de geheimhoudingsplicht van art. 67 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen zou er eigenlijk geen media bij fiscale zaken aanwezig moeten zijn, aldus Asjes. Media-aandacht kan zorgen voor *naming & shaming*, hetgeen de verdediging kan schaden. Ook de deelnemers in de zaal waren het er mee eens dat het rechtsstatelijk bezien juist is om een rechterlijk oordeel af te wachten, voordat de media een oordeel velt.

Naast media-aandacht in rechtszaken, is ook de media-aandacht voor de fiscaliteit in het algemeen erg toegenomen. De maatschappelijke verschuiving van *shareholders' value* naar *stakeholders' value* lijkt hieraan ten grondslag te liggen. De NOB is zich van deze wijziging bewust. Asjes wees in dit kader op de NOB *Tax Principles*, zoals benoemd in art. 8 van de NOB *Code of Conduct*.¹²

3.3 Perspectief journalistiek

Als laatste inleider van dit thema, belichtte H.W. (Henk Willem) Smits¹³ het perspectief van de journalistiek. Smits nam de deelnemers mee in hoe een journalistiek onder-

8 F. van der Vlist MSc RA CIA is partner bij PwC in Amsterdam en docent bij de Nyenrode Business Universiteit en bij de NOB.

9 De term *trial by media* wordt gebruikt om de impact van media op iemands reputatie te beschrijven door een perceptie van schuld of onschuld te creëren, nadat of zelfs voordat een rechter zich hierover gebogen heeft.

10 Prof. dr. E. Poelmann is hoogleraar Algemeen Belastingrecht/fiscale rechtsbescherming aan de Rijksuniversiteit Groningen en werkzaam bij de Belastingdienst.

11 Mr. P.J.L. Asjes is partner bij AsjesBisseling in Amsterdam en bestuurslid van de NOB.

12 Art. 9 van de NOB *Tax Principles* luidt: "Het lid betreft in zijn advies naast naleving van wet- en regelgeving en technische standaarden, waar relevant, ook expliciet de economische, commerciële en reputatie risico's alsmede belangen van in- en externe stakeholders van de cliënt."

13 H.W. Smits is journalist bij Follow the Money en auteur van *Het Belastingparadijs*.

zoek naar belastingontduiking en andere fiscale misdrijven verloopt. Verzoeken op grond van de Wet open overheid (Woo) vormen hiervan vaak de basis. Op deze manier krijgt de journalistiek inzicht in hetgeen achter de schermen gebeurt bij bijvoorbeeld ministeries.

Als voorbeeld behandelde Smits zijn onderzoek naar vermeende misstanden in de vakgroep fiscaal recht van de Universiteit van Amsterdam.¹⁴ Dit onderzoek is een goed voorbeeld van hoe een journalistiek onderzoek begint met een Woo-verzoek, en uiteindelijk kan leiden tot Kamervragen die door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap worden beantwoord.¹⁵ Dit voorbeeld vormde een mooie brug naar de paneldiscussie, die begon met een stelling over de onafhankelijkheid van universiteiten.

3.4 Paneldiscussie

De eerste stelling van de paneldiscussie zag op de (on)wenselijkheid van dubbele petten.¹⁶ Poelmann vindt het belangrijk dat de discussie over dubbele petten gevoerd wordt. De recente publiciteit en discussie rondom de (on)afhankelijkheid van universitaire fiscale vakgroepen laten die noodzaak volgens hem zien. Maar ook de positie van de rechter-plaatsvervanger is volgens hem kwetsbaar, omdat sprake is van een dubbele pet en dit dus de schijn van belangenverstremming kan oproepen. Anderzijds benadrukte hij dat er evident goede rechter-plaatsvervangers zijn. Smits is geen voorstander van dubbele petten en ziet een mogelijk risico in de keuze van onderwerpen door hoogleraren met een dubbele pet (en hun mogelijk achterliggende belangen). Asjes daarentegen ziet geen principiële bezwaren tegen dubbele petten. Consensus bestond tussen de inleiders dat balans en transparantie van groot belang zijn, en dat ieder naar diens eigen ethiek moet handelen.

De volgende stelling luidde “Ter waarborging van hoor en wederhoor dient een journalist altijd met een belastingadviseur én met een belastinginspecteur te hebben gesproken.” Veel deelnemers konden zich in deze stelling vinden, omdat berichtgeving in de media vaak kort door de bocht en zonder onderbouwing van de relevante fiscale wet- en regelgeving vormgegeven lijkt. Smits bracht hier tegenin dat het voor de media erg lastig is om hiervoor de juiste personen te spreken; inspecteurs zijn zelden bereikbaar voor journalisten, en adviseurs belichten vaak enkel het eigen perspectief. Wel gaf Smits aan deze stelling een mooi streven te vinden. Poelmann gaf aan hierin een verantwoordelijkheid voor de media te zien, namelijk het verschaffen van objectieve en juiste berichtgeving.

¹⁴ Zie hierover het artikel van H.W. Smits, ‘Universiteit van Amsterdam geeft Netflix belastingadvies vermoed als wetenschappelijk onderzoek’ van 1 juli 2023.

¹⁵ *Aanhangsel Handelingen II* 2022/23, nr. 3569.

¹⁶ De term ‘dubbele petten’ wordt gebruikt om hoogleraren aan te duiden die hun functie van hoogleraarschap combineren met een nevenfunctie.

Tot slot kwam aan bod de stelling “Het is goed dat er tegenwoordig meer media-aandacht is voor fiscaliteit en fiscale keuzes van bedrijven.” Asjes benoemde als voordeel van de gegroeide internationale media-aandacht dat dit het maken van internationale afspraken, zoals het multilateraal instrument (MLI), mogelijk heeft gemaakt. Poelmann vulde hierop aan dat de media-aandacht rondom de toelagenaffaire ook voor positieve verandering heeft gezorgd. Geen van de inleiders was aldus tegen de stelling, zij het dat aan media-aandacht wel de eerdergenoemde eisen van juistheid, nuance en onderbouwing werden gesteld.

4. Uitvoerbaarheid

Het vierde thema zag op de uitvoerbaarheid van fiscale wet- en regelgeving. Binnen dit thema werden de invalshoeken van zowel het Ministerie van Financiën en de Belastingdienst als de belastingadviespraktijk en belastingplichtigen behandeld door de verschillende inleiders. Het thema werd afgesloten met een paneldiscussie over de uitvoerbaarheid van wetten en de rol hierin van de Belastingdienst en van de belastingadviespraktijk.

4.1 Perspectief Ministerie van Financiën en de Belastingdienst

Het perspectief van het Ministerie van Financiën werd belicht door I. (Inge) Groot.¹⁷ Mr. M. (Manon) Laurey¹⁸ nam de deelnemers mee in het perspectief van de Belastingdienst. Deze perspectieven vormen de kern van de fiscale wetgeving in Nederland, waarbij het Ministerie van Financiën belastingwetten opstelt en de Belastingdienst verantwoordelijk is voor de feitelijke uitvoering ervan.

Groot leidde de deelnemers door het proces van het opstellen van nieuwe wetgeving en besprak hierbij als voorbeeld de inspanningen die zijn gedaan voor de nieuwe wetgeving van box 3. Groot gaf aan dat de mogelijkheden voor nieuwe wetgeving de komende jaren beperkt zijn, omdat veel capaciteit nodig is voor de aanpassing van de ICT-systemen.

Laurey gaf vervolgens een inkijkje in de organisatiestructuur van de Belastingdienst en diens rol in het wetgevings- en uitvoeringsproces. De Belastingdienst richt zich de komende jaren op het vernieuwen en verbeteren van zijn informatiesystemen, hetgeen tot meer flexibiliteit in de uitvoering moet leiden. Dit maakt dat de komende jaren bij wetswijzigingen gestreefd wordt naar oplossingen

¹⁷ I. Groot is werkzaam bij het directoraat-generaal Fiscale Zaken (DG-FZ) van het Ministerie van Financiën. DG-FZ is verantwoordelijk voor het schrijven van wetteksten.

¹⁸ Mr. M. Laurey is plaatsvervangend directeur/afdelingshoofd bij de concerndirectie Uitvoerings- en Handhavingbeleid (UHB) van de Belastingdienst. De directie UHB vormt het schakelpunt tussen het Ministerie van Financiën en de Belastingdienst in het wetgevingsproces.

waarbij alleen parameteraanpassingen nodig zijn, die gemakkelijker te implementeren zijn dan structurele wijzigingen. Ze benadrukte dat wetgeving begrijpelijk en uitvoerbaar moet zijn, omdat de Belastingdienst voor alle burgers en bedrijven is.

De inleiding werd afgesloten met een discussie over uitvoerbaarheid en het belang van internetconsultaties hierin. Voor de meest belangrijke wetten wordt een internetconsultatie opgezet, zodat met een bredere blik naar het wetsvoorstel wordt gekeken. Dit is belangrijk voor de uitvoerbaarheid van wetgeving, omdat inzicht kan worden verkregen in de impact op kwetsbare burgers en bedrijven (hoewel deze groep moeilijk te bereiken is). Wel kost dit extra tijd. De deelnemers waren van mening dat deze extra tijd een goed idee is, als dit de kwaliteit van wetgeving ten goede komt, en te verkiezen is boven herstel achteraf.

4.2 *Perspectief belastingadviespraktijk en belastingplichtigen*

L. (Ludo) Luijks¹⁹ begon zijn inleiding met benadrukken dat de NOB geen lobbyclub is, maar dat de NOB knelpunten in de wetgeving signaleert en benoemt. De kwaliteit en de uitvoerbaarheid van wetgeving zijn volgens Luijks onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Luijks deelde vervolgens zijn opvattingen over uitvoerbaarheid, waarbij hij de nadruk legde op het perspectief van de belastingplichtige die moet voldoen aan zijn belastingverplichtingen. De uitvoerbaarheid voor de Belastingdienst ziet daarentegen vooral op de uitvoerbaarheid voor de Belastingdienst zelf. Luijks benadrukte dat een uitvoerbare wet begint met een begrijpelijke wet, omdat anders rechtsonzekerheid ontstaat. Als een belastingplichtige de wet begrijpt, dan kan deze ook aan zijn verplichtingen voldoen. Wanneer wetten (te) complex worden qua uitvoerbaarheid, dan is het ook lastig aan verplichtingen te voldoen en om in te schatten hoe de belastinglasten in de toekomst gaan uitvallen.

Vervolgens ging Luijks in discussie met de deelnemers over de vraag of iedere belastingplichtige de belastingwetten die op hem van toepassing zijn moet kunnen begrijpen. Om tot een antwoord te komen nam hij de deelnemers mee in de samenloop van de Wet invoering conditionele bronbelasting op dividenden 2024 met het wetsvoorstel Wet fiscaal kwalificatiebeleid rechtsvormen 2025. Door deze samenloop dient mogelijk meerdere keren te worden geherstructureerd door belastingplichtigen en zal het voor veel belastingplichtigen lastig zijn om hun belastingpositie over de jaren onder controle te houden. De complexiteit in de invoering van deze materie is volgens Luijks niet voor elke (vennootschaps)belastingplichtige te begrijpen, hetgeen volgens hem een probleem is.

¹⁹ L. Luijks is partner bij AKD in Amsterdam en secretaris van de sectie Internationale Fiscale Zaken van de NOB.

Luijks sloot zijn bijdrage af met te benadrukken dat, om misbruik tegen te gaan, wetten aangepast moeten kunnen worden. Daarin moet wel een balans zijn, zodat wetten begrijpelijk blijven voor belastingplichtigen.

4.3 *Paneldiscussie*

Het thema werd afgesloten met een paneldiscussie onder leiding van de drie inleiders. De eerste stelling luidde “Tegen de achtergrond van de box 3-discussie is een verdere nadruk komen te liggen op eerlijke en rechtvaardige wetgeving. In het wetgevingsproces heeft het belang van uitvoerbaarheid – zowel voor Belastingdienst als belastingplichtige – dan ook een minder belangrijke plaats ingenomen.” Dit leidde tot discussie over het maatschappelijke draagvlak voor wetgeving en het belang van een evenwicht tussen uitvoerbaarheid en kwaliteit van de wetten. Als er geen maatschappelijk draagvlak is voor bepaalde wetgeving knelt dit; een simpel systeem zonder draagvlak is in de praktijk toch lastig uitvoerbaar. De deelnemers kwamen tot overeenstemming dat een evenwicht gezocht moet worden tussen uitvoerbaarheid en zo goed mogelijke wetgeving. De perfecte wet die aan beide eisen volledig voldoet, lijkt immers niet te bestaan.

Een andere stelling luidde “Ruimte voor de adviseur en/of inspecteur leidt tot rechtsonzekerheid en is daarmee onwenselijk. Fiscale wet- en regelgeving behoort duidelijk en eenvoudig te zijn.” De meningen van de deelnemers waren verdeeld. Enerzijds klonk het geluid dat het moeilijk is om alles vooraf tot in detail te doordenken. Soms lijkt het makkelijk opschrijven van wetteksten hierdoor moeilijk, omdat de juridische terminologie erg nauwkeurig toegepast moet worden om te voorkomen dat misbruikconstructies ontstaan. Anderzijds gingen stemmen op dat de advieswereld in verandering is en dat er ook een verandering in werkwijze gaande is. In de huidige tijd blijven adviseurs bij voorkeur verder weg van de randen van de wet- en regelgeving, gezien de maatschappelijke impact hiervan.

Kortom, de paneldiscussie maakte duidelijk dat volgens de inleiders en deelnemers de uitvoerbaarheid van fiscale wet- en regelgeving van groot belang is. Hoe deze in de praktijk te waarborgen is, blijft een lastige vraag.

5. *Toekomst van de fiscale wetgeving*

Het laatste thema begon met een presentatie vanuit het perspectief van de wetgevende en uitvoerende macht. Vervolgens werd het thema vanuit het perspectief van de rechterlijke macht belicht.

5.1 *Perspectief wetgevende en uitvoerende macht*

Het perspectief van de wetgevende en uitvoerende macht werd belicht door mr. B.H. (Bernard) Devilee.²⁰ Devilee begon zijn presentatie met een grondige analyse van de politieke verschuivingen die zich de laatste jaren hebben voorgedaan. Waar ooit enkele politieke partijen het toneel domineerden, zijn deze inmiddels uiteengevallen tot splintergroeperingen. Terwijl Devilee de deelnemers meenam in deze politieke verschuivingen, richtte hij zijn aandacht op een van de meest omstreden belastingkwesities in Nederland van dit moment: box 3. Bij de invoering van box 3 werd een eenvoudig systeem toegepast: een heffing van 30% op het gemiddelde vermogen over het jaar. Devilee gaf aan dat het werkelijke rendement al geruime tijd afweek van het vastgestelde forfaitaire rendement. Vervolgens werd door de wetgever een extra fictie, de vermogensmix, toegevoegd om dichter bij het werkelijke rendement te komen; het tegendeel bleek echter waar en box 3 was niet houdbaar.²¹

Devilee vroeg de deelnemers naar hun mening over het herstel van de wet over de periode 2017 tot en met 2022, de overbruggingswetgeving vanaf 2023 en het wetsvoorstel voor het toekomstige box 3-stelsel. De deelnemers waren gedeeltelijk van mening dat, gezien de informatiesystemen van de Belastingdienst, het niet haalbaar lijkt om het werkelijke rendement te belasten en zo de schatkist te vullen. Daarom is het moeilijk om de wet op een andere manier vorm te geven dan deze nu is. Echter, er gingen ook meningen op dat dit niet in overeenstemming is met de uitspraak van de Hoge Raad, waarin wordt gesteld dat alleen het werkelijk behaalde rendement moet worden belast.

Bij de deelnemers kwam de vraag op wat het werkelijke rendement eigenlijk is. Devilee gaf aan dat de wetgever bij het herstellen van de wet en de overbruggingswetgeving voor de definitie van het werkelijke rendement verwijst naar 'het Kerstarrest' en een exacte invulling ervan verwacht van de Hoge Raad in de komende arresten over box 3. Volgens Devilee ligt het echter meer voor de hand dat de wetgever zelf een duidelijke definitie geeft, gezien de verhoudingen binnen de trias politica.

Devilee sloot zijn bijdrage af met de opmerking dat het wellicht tijd is om na te denken over een herziening van de Wet op de inkomstenbelasting 2001 als geheel, om tot een meer toekomstbestendig systeem te komen.

²⁰ Mr. B.H. Devilee is landelijk vaktechnisch coördinator Inkomstenheffing en Schenk- en Erfbelasting bij Corporate Dienst Vaktechniek (CD VT) van de Belastingdienst.

²¹ Zo oordeelde de Hoge Raad in 'het Kerstarrest' van 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, *BNB* 2022/27.

5.2 *Perspectief rechterlijke macht*

Mr. dr. R.J. (Robert Jan) Koopman²² nam de deelnemers aan de hand van verschillende stellingen mee in de vraag naar wat goede wetten zijn vanuit het perspectief van de rechterlijke macht.

Een van deze stellingen was: "De centrale vraag is niet: hoe maak je goede wetten? Maar: hoe corrigeer ik foute wetten?". Het overgrote deel van de deelnemers was het eens met deze stelling. Hierbij lichtte Koopman de theorie van Karl Popper toe. Deze stelt dat alles een hypothese is; alles is enkel waar, totdat het tegenbewijs gevonden wordt. Het is van belang dat op dat moment aanpassingen gedaan kunnen worden. Koopman paste deze theorie vervolgens toe op wetgeving en benadrukte dat we ons niet moeten concentreren op de vraag hoe we voortaan de perfecte wet voor eeuwig kunnen creëren. In plaats daarvan moeten we ons concentreren op de vraag hoe we zo goed en snel mogelijk wetten die niet (meer) goed zijn, kunnen aanpassen. De democratie functioneert goed als de overheid in staat is om met de ontwikkelingen mee te gaan, zo vervolgde hij. Volgens Koopman spreken we vaak over het 'doenvermogen' van belastingplichtigen, maar wellicht moeten we ook spreken over het 'doenvermogen' van de politiek.

Koopman merkte verder op dat ook de rechter beperkt is in zijn 'doenvermogen'; een rechter kan en mag niet op de stoel van de wetgever zitten. Bij tegenstrijdige regels wil een rechter liever niet kiezen welke van die twee regels geldt; dat zijn kwesties die in de politiek moeten worden opgelost. Toch moeten rechters in dergelijke zaken uitspraken doen. In het verlengde hiervan volgde de stelling: "Rechters zouden niet belast moeten worden met het oplossen van problemen veroorzaakt door tegenstrijdige regels." Ook hiermee was het overgrote deel van de deelnemers het eens. Deelnemers haalden als voorbeeld 'het Kerstarrest'²³ aan. Hieruit blijkt dat als een systeem in strijd is met hogere (verdrags)normen, de rechter ook dusdanig moet beslissen. Eigenlijk zou die rechter dan niet opgezadeld moeten worden met het optuigen van een alternatief systeem dat wel in overeenstemming is met de hogere norm. De politieke keuzes die in dat verband moeten worden gemaakt, liggen bij uitstek op het werkterrein van de wetgever.

Koopman sloot af met de vraag of er (nog) behoefte aan een constitutioneel hof bestaat. De meningen van de deelnemers waren verdeeld. Enerzijds pleitten voorstanders ervoor om rechters de bevoegdheid te geven om uitspraken te doen over de grondwettelijkheid van wetten, omdat dit mogelijk tot meer controle op de wetgevende macht zou leiden. Anderzijds twijfelden tegenstanders

²² Mr. dr. R.J. Koopman is waarnemend advocaat-generaal en raadsheer bij de Hoge Raad.

²³ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, *BNB* 2022/27.

aan het praktisch belang van een constitutioneel hof, omdat art. 94 Grondwet reeds stelt dat Nederlandse wetgeving niet van toepassing is als deze in strijd is met internationale verdragen. Omdat de internationale verdragen veelal dezelfde regels bevatten als de Nederlandse grondwet, kunnen rechters via deze weg (indirect) uitspraken doen over de grondwettelijkheid van wetten, ook zonder het bestaan van een constitutioneel hof.

6. Afsluiting

Sonneveldt beëindigde de conferentie door zijn waardering uit te spreken richting de inleiders voor hun waardevolle bijdragen, de organisatoren voor het succesvol neerzetten van de tweedaagse conferentie, en de deelnemers voor hun actieve rol in het programma. Hij reflecteerde op twee leerzame dagen waarin diverse actuele en maatschappelijk relevante thema's aan bod kwamen. Gedurende de conferentie was er aandacht voor de benadering vanuit de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht, evenals de belastingadviespraktijk.

Sonneveldt waardeerde in het bijzonder de wisselwerking en interactie tussen de deelnemers onderling en richting de inleiders. Hij sprak de hoop uit dat de deelnemers elkaar ook in de toekomst zullen blijven ontmoeten en de dialoog zullen voortzetten.